

Geografisk Tidsskrift, Bind 11 (1891)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0011-PDF/gto_0011_96700.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=96700>

pdf genereret den : 22/5-2008

Egn, der var en Hovedscene for Jarlen af Arundels Bedrifter i Aaret 1388. Brouage er aflagt paa en Portulan fra Slutningen af det 14. Aarhundrede.⁴⁾

2. Thomia er kun en Forvanskning af *Thermæ*; St. Thomas-Hospitalet ved Baths varme Kilder nævnes derimod i *Holinshed's* Kronike.

3. Udgangspunktet for Bemærkningerne om Bygningsstenen ved St. Thomas-Kirken har vistnok været en Omtale i de gamle Zeni-Dokumenter af den bekendte Bath-Oolith, hvoraf næsten alle Bygninger i Bath ere opførte.

4. Det er muligt, at der i de gamle Zeni-Dokumenter har været omtalt Korakler paa Severn; men det er rimeligere, at den yngre Zeno, der flyttede St. Thomas-Kirken op til Grønland, har hørt noget om Grønlandernes Læderbaade⁵⁾ og derfor har skuddt Beskrivelsen af Læderbaade ind i Skildringen af Egnen omkring St. Thomas-Kirken.

Den anden Del af Zeni-Beretningen viser sig at være mere sammensat i sin Konstruktion, end jeg tidligere antog, og er end Koloriten i Beskrivelsen af de fremmede Lande tagen fra Beretninger om Opdagelsesrejserne til Amerika, saa er paa den anden Side Sammenstillingerne: Trin—Trinidad og Icaria—(Insula) Cariay forkerte, thi Trin er det af Nordenskiöld nylig fundne Grønlandskaarts *Trin* eller *Trui*, og Kilden med Beg synes laant fra *Gomara's* Efterretninger om Island, medens Icaria maaske bliver, hvad Forster mente den var, Irland, eller endog mere bestemt Kerry i Irland.

Det viser sig nemlig, at Navnene *Lesporidirlanda* og *Drogeh* findes aflagte paa gamle Portulaner paa Irlands sydvestlige Hjørne, og der kan næppe være Tvivl om, at

Lesporidirlanda = Estotilanda, og
Drogeh = Drogio,

saa meget mindre som den paagjældende Del af Irland (Kerry og Egnen deromkring), bortset fra Island, er Europas yderste Vesten. Der rejser sig derfor det Spørgsmaal: Kan der ikke i den uhistoriske Del af Zeni-Beretningen være gjemt en lille sand Kjærne om et Besøg i Irland, et Spørgsmaal, jeg imidlertid foreløbig ikke tør indlade mig paa at besvare.

Den yngre Zeno fortæller jo, at han ved Aflæggelsen af Zeni-Kaartet har benyttet et af Tidens Tand medtaget *Carta da navigare*. At dette Besejlingskaart har været en Portulan, hvorpaa Kanalegnene have været aflagte, og at det er fra dette Kaart, at Estotilanda og Drogio ere tagne, er i Følge det Foregaaende højst sandsynligt, og det bliver altsaa paa gamle Portulaner over Kanalegnene, at man med størst Udsigt til Held vil kunne lede efter Hovedmassen af Navnene paa Zeni-Kaartets Frisland.

Har nu overhovedet denne Zeni-Beretning været al den Diskussion værd, der har staaet om den; hvad har denne Diskussion været andet end et Stridsmaal om Kejserens Skjæge?

⁴⁾ Andrea Bianco's Portulan findes i *Brown's* „Calendar of State Papers etc.“ Bind I; de andre benyttede Portulaner findes hos *Sontarem*.

⁵⁾ Grønlandernes Baade omtales i Midten af det 15. Aarhundrede af Mestersangeren Beheim i Beretningen om sin Rejse i Danmark og Norge, af hvilken Beretning der findes Uddrag i et af de ældre Bind af (dansk) „Historisk Tidsskrift“. Senere omtales Grønlandernes Baade, som bekendt, af Ziegler og Olaus.

Dette Spørgsmaal besvares bedst ved en Fremstilling af Zeni-Beretningens Betydning i Geografiens Historie.

Saa snart Beretningen var udkommen, kappedes Dattidens største Geografer om at lyse den i Kuld og Kjøen, og den fik derved enestaaende Betydning for tidligere Aarhundreders Opfattelse af det nordlige Atlanterhav og tilgrænsende Egne. Den gav Anledning til en Række af de største geografiske Vildfarelser, navnlig til Frobisherstrædets Henlæggelse til Grønland og til Østerbygdens Hensættelse til Grønlands Østkyst. Med sine „Oplysninger“ om Grønland spiller den ind i næsten alle de mere omfattende Værker i Grønlands-Litteraturen, endogsaa i Egede's „Perustration“ og i „Grønlands historiske Mindesmærker“. Og i sine længst udløbende Skud sætter den endnu friske Knopper; det er saaledes den, der historisk ligger til Grund for den vrang Mening, at Grønland er en af Is sammenskittet Øgruppe og ikke en kontinental Landmasse, en Mening med meget vidt rækkende Konsekvenser. Zeni-Beretningen har kort og godt en umaadelig Betydning i Geografiens Historie, Ukrudt forstaaer jo at brede sig.

En Beretning af saa stor Betydning i Geografiens Historie maatte, saa vidt mulig, trækkes frem af det Mørke, hvori dens Oprindelse tabte sig. — Zeni-Diskussionens Vidtløftighed og hele Karakter er et Udtryk for det Arbejde, denne Fremdragnings har kostet.

Peter Eberlin.

Kjendte Aztekerne Fiskekroge før Evropæernes Ankomst? I min Afhandling „Bidrag til Kjendskabet om Eskimoernes Herkomst“ omtaler jeg S. 24, at der paa *Santa Cruz'* Kaart ses fem Mænd, som fra Kano fange ved Hjælp af bøjede Stænger, samt at *Dahlgren* i „Ymer“ 1889, S. 26, antager, at disse ere Medstænger, medens jeg angiver mine Grunde, hvorfor jeg antog, at de vare de af *Sahagun* omtalte Fuglesnarer, der vare indrettede ligesom de Fuglesnarer, der endnu anvendes ved Angmagsalik til Rypefangst. *Dahlgren* har i den Anledning haft den Godhed at tilskrive mig følgende:

— — — Deremot tror jag ej att man får draga några bestämda slutsatser om obefintlighet af det han (*Sahagun*) *icke* omnämmer, och särskildt gäller detta, enligt min förmening, fiske med krok. Ätminstone en af de ifrågavarande figurerna på *Santa Cruz'* karta har bestämdt i sin hand ett metspö med ett fiskliknande djur på kroken. Tyvärr har på *facsimilet* metrefven blifvit afbruten och den starka förminskningen har gjort att man ej kan se om fångsten gäller fogel eller fisk. På originalet är dock allt detta fullt tydligt. Jag hyste emellertid ganska stor tvekan, då jag nedskref orden om mexikanernas *fiske*, ty jag har set alldeles motsägande uppgifter om förekomsten af fisk i den salta *Texcoco* sjön. I sötvattenssjöarna och kanalerna finnas en liten fiskart, som fångas i stora massor, antagligen med häf, men huru kan det vara i en sjö med ända till 13 proc. salthalt i vattnet? Jag har tänkt på att de djur, som här likna fiskar, kunna vara den egendomliga *axolotten*, hvilken ju också användas till föda, men vet ingenting med säkerhet, annat än att originalkartan tydligt visar ätminstone en man med ett metspö, på vars ref hänger ett sprattlande djur, närmast liknande en fisk. — — — Jag beklagar att *facsimilet* så illa återgifvar originalet, hvilket i denna del är

fuldkomligt tydeligt. Jag borde ha i ännu kraftigare ordalag framhållit att facsimilet icke är tillfredsställande; den reservation hvarmed jag afslutat min uppsats säger uppenbarligen ej tillräckligt. — — — —“

Hr. Bibliotekar Dahlgren har endvidere vist mig den store Velvilje at tilsende mig kalkerede Afbildninger efter det mexikanske Originalkaart, der findes i Upsala, af tre af de omtalte Figurer. Idet jeg udtaler min bedste Tak for de Oplysninger, Dahlgren har tilstedet mig, kan jeg fuldstændig slutte mig til hans utvivlsomt rigtige Opfattelse, nemlig at disse Figurer fange Fisk og ikke Fugle.

Da man, saa vidt mig bekjendt, aldrig har fundet Fiskekroge i Mexiko fra Tiden før Erobringen, kunde man antage, at det Krogfiskeri, som ses paa Santa Cruz' Kaart, kunde være indført af Spanierne. Havde Krogfiskeri tidligere været kjendt af Aztekerne, og havde det været benyttet saa meget, som man efter Santa Cruz' Kaart skulde antage, vilde Sahagun, der er saa overordentlig nøjagtig og grundig, næppe have undladt at omtale det. Men selv om man vil antage, at den Fiskefangst, som ses paa Santa Cruz' Kaart,

har været benyttet førend Evropæernes Ankomst, er det ikke nødvendigt, at Aztekerne kjendte *Fiskekroge*, thi Fisk kunne jo godt være fangne ved Hjælp af Medestænger, men uden Kroge. Jeg skal kun erindre om den Maade, paa hvilken Makah-Indianerne fangede smaa Fisk (*James G. Swan*: „The Indians of Cape Flattery“, S. 41), hvilken samme Maade endnu bruges af Eskimoerne til Maagefangst (*Charles Rau*: „Prehistoric Fishing“, S. 13, og „Meddelelser om Grønland“ X. S. 83). Denne Fangst foregaaer saaledes: Et lille Stykke Ben, der er tilspidset i begge Ender, er fastgjort paa Midten til en Snor; Maddingen stikkes paa Benstykket saaledes, at det holder den ene Ende af Benet ind til Snoren; naar Maddingen sluges, og man derefter holder fast i Snoren, drejes Benstykket paa tværs indvendig i Dyret.

Fiskeriet med Medestænger paa Santa Cruz' Kaart har derfor ingen Indflydelse paa den af mig udtalte Antagelse i ovennævnte Afhandling, nemlig at Fiskekroge ikke have været kjendte af Aztekerne før Evropæernes Ankomst.

G. Holm.